

بررسی علل بی‌نظمی در برگزاری کلاس‌های آغاز هر نیمسال تحصیلی از نگاه کارشناسان آموزشی

سیدحسین موسوی انیجدان^۱، آرام تیرگر*^۲، مصطفی پویا کیان^۳، خدابخش جوانشیر^۴، ایرج علیمحمدی^۵، ایمان جهانیان^۶، منیژه پروانه^۷

چکیده

مقدمه: بی‌نظمی یا به عبارتی بهتر تاخیر یک تا دو هفته‌ای در آغاز هر نیمسال تحصیلی بواسطه عدم حضور دانشجویان یا اساتید در کلاس‌ها، یکی از معضلات بسیار متداول در اکثر دانشگاه‌های ایران است. این پژوهش با هدف بررسی علل بی‌نظمی در شروع نیمسال تحصیلی از دیدگاه کارشناسان آموزشی چند مرکز دانشگاهی انجام شده است.

روش بررسی: این مطالعه بصورت مقطعی در نیمسال اول تحصیلی ۹۴-۹۵ در سه دانشگاه علوم پزشکی بابل، شهید بهشتی و ایران، در میان کارشناسان آموزشی چهار دانشکده پزشکی، دندانپزشکی، پیراپزشکی و بهداشت انجام پذیرفت. جهت جمع‌آوری داده از ابزاری محقق ساخته استفاده شد. روایی ابزار با اعمال نظر شش نفر از متخصصین و پایایی آن با روش آزمون-بازآزمون ($F=0/82$) مورد تایید قرار گرفت. برای پردازش داده از شاخص‌های آمار توصیفی استفاده شد.

نتایج: پردازش نظرات ۴۲ نفر از کارشناسان حاکی از آن بود که اصلی‌ترین دلیل بی‌نظمی دانشجویان در اولین هفته آغاز ترم، تاکید دوستان هم‌کلاسی به غیبت در کلاسها می‌باشد. البته به عقیده آنان، خلاء مقررات انضباطی و یا عدم جدیت در اجرای قوانین، بی‌میلی اساتید در برگزاری بموقع کلاس‌ها و همچنین عدم حضور و غیاب و یا عدم اعلام غیبت‌ها به آموزش از دیگر عوامل موثر می‌باشند.

نتیجه‌گیری: به عقیده کارشناسان آموزشی، از بین علل متعدد تعطیلی کلاس‌ها در آغاز هر نیمسال تحصیلی، عوامل منسوب به دانشجویان و اساتید از سهم بیشتری برخوردارند. بنابراین نیاز است تا از سوی مسئولان آموزشی برنامه‌ریزی و نظارت دقیق‌تری برای کنترل و جلوگیری از چنین رفتاری صورت پذیرد.

کلمات کلیدی: علل بی‌نظمی، برگزاری کلاس درس، آغار نیمسال، کارشناسان آموزشی، دانشگاه

۱- استادیار، گروه تکنولوژی پرتوها، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، مازندران، ایران.

۲- دانشیار، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، مازندران، ایران.

۳- استادیار، گروه مهندسی بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.

۴- دانشیار، گروه فیزیوتراپی، دانشکده توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، مازندران، ایران.

۵- دانشیار گروه بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایران.

۶- مربی، گروه آموزش پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، مازندران، ایران.

۷- دانشجوی دکترای مدیریت آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، مازندران، ایران.

* (نویسنده مسئول): تلفن: ۰۱۱۳۲۱۹۰۵۶۰، پست الکترونیکی: aramtirgar@yahoo.com

مقدمه

هر ساله تقویم آموزشی و سال تحصیلی دانشگاهها با ابلاغ تاریخ های کلی از سوی وزارت های بهداشت و علوم به دانشگاهها تعیین می گردد. این تقویم بر اساس صراحت آیین نامه های آموزشی مبنی بر هفده هفته ای بودن هر نیمسال تحصیلی تهیه می شود. برنامه ریزی برای اجرای دقیق این تقویم سبب می شود تا اغلب دانشگاهها نیمسال اول هر سال تحصیلی را به صورت رسمی از دهه سوم شهریور شروع نمایند.

بی‌نظمی یا به عبارتی بهتر تاخیر یک تا دو هفته ای در آغاز هر نیمسال تحصیلی بواسطه عدم حضور دانشجویان یا اساتید در کلاس ها، یکی از معضلات بسیار متداول دانشگاهها در ایران است که در ادامه با وقوع تعطیلات ملی یا مذهبی در ایام هفته بر شدت معضل افزوده شده و سبب از دست رفتن جلسات آموزشی بیشتری در طول نیمسال می شود. این پدیده در مورد نیمسال دوم شرایطی به مراتب بغرنج تر دارد. در واقع تعطیلات نوروز در میانه ی این نیمسال و به طور معمول، تشکیل نشدن جلسات هفته های قبل و بعد آن، شرایطی استثنایی و حایز توجه ای را در دانشگاههای ایران پدید آورده است.

یقیناً تاخیر در شروع نیمسال، تنها عامل موثر بر افت کیفیت آموزشی و وقوع خسارت آموزشی نبوده و چه بسیار علل شناخته و ناشناخته دیگر که در آسیب های آموزشی سهمیم هستند. ولی تاثیر این معضل بر اتلاف سرمایه، زمان و کاهش کیفیت آموزش انکارناپذیر است. در اغلب موارد، بدلائل مختلف جبران جلسات از دست رفته برای استاد و دانشجو دشوار و گاه ناممکن است. تشکیل جلسات جبرانی با نارضایتی و خستگی دانشجو از یک سو و افت محسوس کیفیت آموزشی از سوی دیگر همراه است. از دیدگاه عملیاتی، فشرده شدن مباحث آموزشی در جلسات کمتر و نبود زمان کافی برای پوشش تمامی سرفصل ها جزو اثرات مستقیم این معضل است. لیکن به عقیده نویسندگان، دامنه اثرات پدیده مذکور

بسیار فراتر از اینهاست. چه بسا این که، سیستم های بی‌نظم، متخصصینی بی‌نظم نیز تربیت کرده و در آینده با شخصیت هایی روبرو خواهیم بود که از این خصوصیت برجسته انسانی که همانا نظم است در زندگی و تعاملات اجتماعی و رفتار حرفه ای به اندازه کافی برخوردار نیستند.

دانشگاه و مراکز آموزش عالی به عنوان یک سیستم مترقی و مسئول در زمینه تربیت نیروی متخصص و کاردان برای اداره کشور باید خود نمونه ای درخشان از نظم در امور باشند. یقیناً مشاهده بی‌نظمی و آشفتگی در این سیستم توسط دانشجویان، به شکل غیر مستقیم سبب خو گرفتن با این الگوی کاری و تکرار آن در آینده توسط خود آنان خواهد شد. بنابراین، در چنین شرایطی دانشگاه خود به عنوان یکی از سرشاخه های ترویج فرهنگ کاری، ضعیف عمل می نماید. چنین مسئله ای در خصوص دانشگاههای علوم پزشکی نیز مصادیق فراوانی دارد و در موارد زیادی با نقش حیاتی زمان و نظم روبرو هستیم. حال سوال این است که آیا تفهیم ارزش زمان در نجات جان انسان ها برای دانشجویان پزشکی، پرستاری و غیره با تدریس این مباحث در کلاس ها کارآمدتر است یا قرار دادن آنها در سیستمی با برنامه ریزی و اجرای دقیق در طول دوران تحصیل؟

بی‌نظمی آغازین در نیمسال های تحصیلی موضوعی شناخته شده برای دانشجویان، اساتید و کارکنان آموزشی است. به گونه ای که احساس می شود هیچ یک از این گروه ها، تاریخ اعلام شده برای شروع نیمسال تحصیلی را چندان جدی نمی گیرند. نکته جالب آنکه وقوع چنین پدیده ای علی‌رغم ابراز ناخرسندی و شکایت از سوی همه گروه های درگیر؛ اعم از اساتید، دانشجویان و مسئولان آموزشی، اما در هر نیمسال تکرار می شود. حال سوال اساسی آن است که دلیل تاخیر در شروع نیمسال های تحصیلی چیست؟

در سال های گذشته، مطالعاتی برای بررسی علل حضور یافتن یا عدم حضور دانشجویان در کلاس درس انجام گرفته

گرچه آمار و گزارشی از بی‌نظمی‌های مربوط به تشکیل کلاس‌های درسی در آغاز ترم بصورت یک سند رسمی در کشور یافت نشد، اما نمی‌توان اظهار کرد که دانشگاه‌ها از وقوع چنین مشکلی مبرا هستند. بررسی‌های محدود و منتشر نشده‌ای از سوی نگارندگان همین مقاله در اولین هفته پس از تعطیلات نوروز در یک دانشکده نشان داده است که از مجموع ۷۷ کلاس درسی طی یک هفته، ۳۱ کلاس بدلیل عدم حضور دانشجویان تشکیل نشد (۴۰/۲۶ درصد). البته شایان ذکر است که آن بخش از کلاس‌های برگزار شده نیز با غیبت‌های متعدد دانشجویان روبرو بوده و سهمی از دانشجویان گاهی تا بیش از نیمی از آنان در زمان برپایی کلاس حضور نداشته‌اند. مسلماً چنین مشکلی ضربات قابل ملاحظه‌ای بر پیکر نظام آموزش عالی وارد نموده و روند اجرای برنامه‌ها را دچار اختلال و دستیابی به اهداف آموزشی را دشوار می‌نماید. شکی نیست تبعات چنین رفتاری در جامعه و افرادی که دانشگاهیان را به‌عنوان نمونه‌های شایسته انسانی قلمداد می‌کنند، نمود پیدا خواهد کرد.

نظر به ضرورت اصلاح بی‌نظمی‌ها در برپایی کلاس‌های آغاز ترم و جلوگیری از اتلاف زمان و سرمایه، نیازمند آن هستیم تا دلایل احتمالی شکل‌گیری و راهکارهای متناسب جهت کنترل آن را مورد کنکاش قرار دهیم. طبیعی است دستیابی به چنین هدف مهمی، نیازمند بررسی نظرات همه عناصر تاثیرگذار در چنین پدیده‌ای اعم از اساتید، دانشجویان و کارشناسان آموزشی است. بنابراین با توجه به ضرورت موضوع، و از سویی خلاء اطلاعاتی از حیث گستردگی و ریشه‌های آن، در این مقاله قصد بر آن است تا نظرات گروهی از کارشناسان آموزشی در سطح چند دانشگاه علوم پزشکی پیرامون علل بی‌نظمی دانشجویان در آغاز ترم‌های تحصیلی ارائه شود.

روش‌ها:

این مطالعه بصورت توصیفی تحلیلی در آغاز نیمسال اول تحصیلی ۹۵-۹۴ در سه مرکز دانشگاهی شامل دانشگاه‌های

است. گروهی از پژوهشگران علت حضور یافتن و یا حضور نیافتن دانشجویان در کلاس‌های درس را به استاد و مسائل وابسته به آن نسبت داده‌اند و توصیه نمودند که اساتید می‌بایست روش‌های خلاق آموزشی برای جذب دانشجویان را بکارگیرند (۴-۱).

در پژوهشی توسط نبوی و صفوی، غیبت از کلاس به‌عنوان مهمترین عامل بازدارنده از کنش متقابل استاد و دانشجو و در نهایت یادگیری مورد بررسی قرار گرفت. آنها عوامل احتمالی مداخله‌گر موثر بر غیبت از کلاس در طول نیمسال را مورد بررسی قرار داده و در خاتمه عوامل را در قالب سه دسته مسائل شخصی، اجتماعی و عملکرد استاد دسته‌بندی کردند (۵).

در پژوهش دیگری که در آن حدود ۵۰ درصد (۷۰ نفر) از اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تبریز مشارکت داشته‌اند، موضوعات مختلفی از جمله وضعیت حضور دانشجویان در کلاس‌های درس مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج بدست آمده میزان علاقه دانشجویان برای حضور در کلاس درس‌های نظری، مسئولیت‌پذیری، اندازه مهارت‌های بالینی، و رعایت اخلاق حرفه‌ای در دانشجویان کنونی نسبت به دانشجویان سنوات گذشته بدتر تا بسیار بدتر تشخیص داده شد (۶).

گفتنی است بر اساس پژوهشی که توسط دماری و همکاران با عنوان بررسی عوامل موثر بر شرکت و عدم شرکت دانشجویان در کلاسهای علوم پایه در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران در سال ۷۹-۷۸ انجام پذیرفت، آمده است که مشکل عدم حضور دانشجویان بر سرکلاس و بی‌نظمی‌های آنان در این امر از زمان ورود به دانشگاه آغاز شده و یکی از علل اصلی آن کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان معرفی شده است. البته در همین مقاله آمده که این پدیده بواسطه عدم اجرای حضور و غیاب می‌تواند شکل جدی تری به خود گرفته و به عدم حضور کامل دانشجو در کلاسها بیانجامد (۷).

پذیرفت. جمع آوری اطلاعات در میان کارشناسان آموزشی بصورت تمام شماری و البته متناسب با تمایل ایشان در تکمیل فرم ها صورت پذیرفت. روایی صوری و محتوای پرسشنامه‌ها با اعمال نظر شش نفر از اعضاء هیات علمی و پایایی آن با استفاده از روش آزمون- بازآزمون ($r=0/82$) مورد بررسی و تایید قرار گرفت. جهت پردازش آماری داده ها از نرم افزار SPSS 20 و شاخصهای توصیفی، همانند شاخص های پراکندگی و گرایش به مرکز استفاده شد.

نتایج:

پردازش داده های حاصل از اطلاعات جمعیت شناختی ۴۲ نفر از کارشناسان مورد بررسی (جدول ۱) نشان داد که اکثر آنان زن و از نظر سطح تحصیلات در مقطع کارشناسی یا کارشناسی ارشد بوده اند.

جدول ۱: توزیع فراوانی اطلاعات جمعیت شناختی کارشناسان مشارکت کننده در بررسی علل بی‌نظمی دانشجویان در برپایی کلاس

های آغاز ترم

متغیر	سطوح	فراوانی	فراوانی نسبی
دانشگاه محل کار	ع. پ. بابل	۲۶	۶۱/۹
	ع. پ. ایران	۹	۲۱/۴
	ع. پ. شهید بهشتی	۷	۱۶/۷
دانشکده محل کار	بهداشت	۱۶	۳۸/۱
	پزشکی	۱۱	۲۶/۲
	پیراپزشکی	۹	۲۱/۴
	دندانپزشکی	۶	۱۴/۳
جنس	زن	۳۱	۷۳/۸
	مرد	۱۱	۲۶/۲
مقطع تحصیلی	دکتر	۱	۲/۴
	کارشناسی ارشد	۱۷	۴۰/۵
	کارشناسی	۱۷	۴۰/۵
	کاردانی	۳	۷/۱
	دیپلم	۳	۷/۱

تحصیلی در قالب دو بخش تنظیم شده است. الف: بر اساس پیش فرض های پژوهشگران و بر مبنای امتیازی از صفر تا ۵ که در آن، عدد ۵ از بیشترین میزان و عدد صفر گویای

علوم پزشکی بابل، شهید بهشتی و ایران، و در میان کارشناسان آموزشی چهار دانشکده پزشکی، دندانپزشکی، پیراپزشکی و بهداشت به اجرا در آمد. به منظور دستیابی به داده‌های مورد نظر، فرمی محقق ساخته و متناسب با اهداف پژوهش مشتمل بر دو بخش طراحی شد. بخش نخست شامل اطلاعات جمعیت شناختی و سوابقی مانند سن، جنس، سابقه کار، میزان تحصیلات، محل اشتغال و بخش دوم متشکل از ۹ سوال بسته پاسخ در خصوص دلایل احتمالی غیبت دانشجویان در نخستین جلسات ترم در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای بود. (کاملاً مخالف=۱، تاحدی مخالف=۲، نظری ندارم =۳، تاحدی موافق=۴، کاملاً موافق=۵). انتخاب نوع و موضوع سوالات، همچنین شکل پاسخگویی به آنها متناسب با اهداف مطالعه از طریق بارش افکار توسط اعضاء تیم پژوهش و در ادامه از طریق تصحیح سوالات توسط دیگر اعضاء تیم انجام

جمع بندی نظرات کارشناسان آموزشی در خصوص علل بی‌نظمی دانشجویان جهت شرکت در اولین هفته آغاز ترم و یا به عبارتی دیگر، دلیل عدم برگزاری کلاس ها در آغاز ترم

کمترین میزان اثرگذاری (جدول ۲). از نظر کاشناسان، حضور نیافتن استادان در سر کلاس از مهمترین علت‌های هماهنگی دوستان همکلاسی برای غیبت در هفته اول و بی‌نظمی دانشجویان در برپایی کلاس‌های آغاز ترم می‌باشد.

جدول ۲: توزیع میانگین امتیاز علل بی‌نظمی دانشجویان در آغاز ترم مطابق با پیش فرض های پژوهشگران و بر مبنای نظر کارشناسان آموزشی (n=۴۲)

ردیف	به نظر شما چرا دانشجویان در اولین جلسات ترم غیبت می‌کنند؟	میانگین (انحراف معیار)
۱	به دلیل اینکه آموزش دانشکده تاکید کافی و جدی نمی‌کند.	۲/۱۴±۱/۵۲
۲	به خاطر آنکه بسیاری از امور از جمله امور آموزشی در آغاز ترم هماهنگ نیستند.	۲/۵۰±۱/۵۲
۳	چون دانشجویان از تبعات غیبت خود آگاه نیستند.	۳/۴۸±۱/۳۸
۴	زیرا خانواده ها دانشجو را به غیبت ترغیب می‌کنند.	۲±۱/۲۱
۵	به دلیل اینکه اساتید در کلاس های اول ترم حضور نمی‌یابند.	۳/۷۹±۱/۱۸
۶	به خاطر اینکه همیشه هفته های اول ترم کلاس تشکیل نمی‌شود.	۳/۴۸±۱/۴۹
۷	چون دوستان همکلاسی به غیبت در هفته اول تاکید دارند.	۴/۳۱±۰/۷۸
۸	زیرا دسترسی به ماشین برای شهرستانی ها در هفته اول دشوار است.	۲/۲۲±۱/۴۱
۹	چون امکانات رفاهی مانند خوابگاه و سلف همزمان با شروع ترم آماده نیستند.	۳/۴۰±۱/۵۸

و به بی‌نظمی و غیبت بر اساس دلایلی فراتر و منطبق با نظر کارشناسان آموزشی بود (جدول ۳). همانگونه که در این جدول دیده می‌شود، بیشترین نظرات کارشناسان بر خلاء

جدول ۳: توزیع فراوانی علل بی‌نظمی دانشجویان در برپایی کلاس‌های آغاز ترم منطبق با نظرات کارشناسان آموزشی*

ردیف	دلایل منسوب به	دیگر دلایل بی‌نظمی منطبق با نظر کارشناسان آموزشی	فراوانی
۱	استاد	بی میلی یا عدم همکاری اساتید در برگزاری بموقع کلاس ها	۳
		عدم حضور و غیاب و یا عدم اعلام غیبت ها به آموزش	۳
۲	آموزش	خلاء مقررات انضباطی و یا عدم جدیت در اجرای قوانین	۹
		سردرگمی و نامشخص بودن برنامه های کلاسی در آغاز ترم	۲
۳	دانشجو	بی انضباطی و عدم پایبندی دانشجو به تقویم آموزشی دانشگاه	۲
		اختلال دانشجویان ورودی های مختلف در یک کلاس	۱
۴	سایر	عدم همکاری و ارتباط نزدیک مدیران گروه ها و آموزش	۱
		ذهنیت غالب مبنی بر آغاز رویداد های آموزشی با شروع مهر	۱

* فراوانی نظرات و پیشنهادات بدلیل عدم پاسخگویی برخی از کارشناسان به سوالات، کمتر از فراوانی مطلق شرکت کنندگان در این مطالعه می‌باشد.

در کاهش بی‌نظمی آغاز هر نیمسال، موضوع جدی گرفتن استادان در انجام حضور و غیاب دانشجویان و ایجاد سیستم تذکر و تشویق برای استادان، از مهمترین موردها بوده‌اند.

از دیگر موضوعات مورد بررسی در این تحقیق، کسب نظرات کارشناسان آموزشی پیرامون راهکارهای اصلاحی به منظور کاستن از چنین رفتارهایی از سوی دانشجویان انجام گرفت، بوده است (جدول ۴). از بین پیشنهادهای کاشناسان

جدول ۴: توزیع فراوانی پیشنهاد کارشناسان آموزشی پیرامون کاستن از بی‌نظمی در برپایی کلاس‌های آغاز ترم

معاونت مسئول	افراد یا بخش‌های مسئول	پیشنهاد	فراوانی
آموزشی	اساتید	جدی گرفتن حضور و غیاب	۹
		اعلام غیبت‌ها به آموزش	۵
		حضور منظم اساتید در کلاس	۶
		توجه دانشجویان در خصوص تبعات آموزشی و درسی غیبت	۷
		اعمال کسر نمره بواسطه غیبت غیر موجه	۸
	آموزش	برخورد جدی با غیبت‌های غیر موجه	۶
		نظارت بر برگزاری کلاس‌ها از سوی آموزش	۱
		ایجاد سیستم تذکر و تشویق برای اساتید	۱۰
		برنامه ریزی دقیق برای شروع ترم و کلاس‌ها	۵
		انعکاس بی‌نظمی دانشجویان به والدین	۱
		برگزاری کلاس‌های توجیهی برای دانشجویان جدیدالورود یا در آغاز ترم	۱
		برگزاری جلسات توجیهی برای اساتید	۱
		ایجاد انگیزه در دانشجویان از طریق جشن آغاز ترم تحصیلی و اهداء جوایز به افراد منظم	۱
		یکسان سازی تاریخ شروع ترم برای ورودی‌های جدید و قدیم	۱
		اعمال مقررات مربوط به غیبت‌ها قبل از پایان ترم و شروع آزمون‌ها	۱
گروه‌های آموزشی	معرفی مسئول درس در دروس مشترک و معرفی استاد آغاز کننده درس	۱	
	تسریع در معرفی اساتید و حذف مکاتبات اضافه در این فرایند	۲	
	تدارک امکانات لازم نظر خوابگاه، سرویس ایاب و ذهاب و غذاخوری دانشگاه	۵	
دانشجویی			

همچنین به نظر این کارشناسان، کسر نمره به ازاء تعطیلی آزمون پایانی از عمده‌ترین راهکارهای اصلاحی و پیشگیرانه در دسته جمعی کلاس‌ها و جلوگیری از حضور دانشجویان در این زمینه بود (جدول ۵).

جدول ۵: انواع اقدامات انجام شده پیرامون کاستن از غیبت‌های دسته جمعی و تعطیلی کلاس‌های آغاز ترم

نوع اقدامات	اقدامات
در ارتباط با اساتید	توصیه به کسر ۱ تا ۴ نمره به ازاء تعطیلی دسته جمعی از سوی دانشجویان
	درخواست کتبی به اساتید مبنی بر انجام حضور و غیاب
	مکاتبه و پیگیری علت عدم تشکیل کلاس از سوی اساتید
	درخواست از اساتید مبنی بر اعمال اثر منفی بر نمرات دانشجویان غایب
	نظارت بر برگزاری منظم کلاس‌ها
	تماس با اساتید به منظور اعلام و تاکید بر زمان شروع ترم
در ارتباط با دانشجویان	عدم پذیرش گواهی پزشکی صوری یا تایید نشده از دانشجویان با سابقه غیبت
	تاکید بر ارائه گواهی پزشکی یا دیگر مستندات برای دانشجویان غایب
	جلوگیری از حضور دانشجویان در امتحان پایان ترم در صورت گزارش استاد

بحث:

مشکلات مربوط به برنامه ریزی آموزشی و مشکلات شخصی و خانوادگی دانشجویان نیز در این پدیده موثر شناخته شده اند (۵). در پژوهش مذکور همچنین آمده است که دانشجویان ترم‌های اول و دوم، کارکرد استادان را در غیبت از کلاس مؤثر ندانستند. یافته‌های پژوهش حاضر نیز گرچه این موضوع را تأیید می‌کند اما از نظر کارشناسان آموزشی عملکرد اساتید کم اثر نیز نبوده و در مرتبه ای پس از هماهنگی دانشجویان، در جایگاه دوم علل تاثیر گذار بر بی نظمی های آغاز ترم قرار گرفته است.

از طرفی برخی اعتقادی به مشتری بودن دانشجو در نظام آموزشی ندارند و آن را بعنوان محصول این نظام می‌دانند. به نظر ما نیز این موضوع می‌تواند درست باشد و بنابراین شعار حق با مشتری و رضایت‌مداری او نمی‌تواند درست باشد (۸). چون در بسیاری از مواقع دانشجو، توانایی ارزیابی تسلط علمی استادش را ندارد.

یکی از موضوعاتی که از دید بسیاری از دست‌اندرکاران آموزشی مغفول مانده است، پوشش داده نشدن سرفصل‌های درس‌ها است که ارتباط مستقیمی با تشکیل تعداد جلسات کلاسی دارد. بدون شک بی‌نظمی در شروع هر ترم، طول آن و نیز پایان هر ترم به این پوشش داده نشدن سرفصل‌های درسی، دامن می‌زند. در صورتی که این موضوع بسادگی توسط کارشناسان آموزشی و یا مدیران گروه‌ها می‌تواند پایش و پیگیری شود. به‌رحال برای نظام آموزش پزشکی باید مشخص شود که پوشش سرفصل‌ها طی ۱۷ جلسه حایز اهمیت است یا رضایت دانشجو، استاد و غیره. چون برگزیدن هر یک دارای پیامدهایی هستند که خواه ناخواه گریبانگیر کیفیت نظام آموزشی خواهد شد.

بررسی قوام و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی تهران نشان داد که عدم حضور در کلاس درس با موفقیت تحصیلی، ارتباط معنی‌داری دارد، به‌گونه‌ای که گروهی از دانشجویان غایب از کلاس، دارای میانگین معدل و موفقیت تحصیلی

هدف از انجام این بخش از مطالعه بررسی علل بی‌نظمی در شروع نیمسال تحصیلی از منظر کارشناسان آموزشی بود. با توجه به نظر کارشناسان آموزشی در پاسخ به این پرسش که "چرا دانشجویان در اولین جلسات ترم غیبت می‌کنند؟" چنین نتیجه‌ای بدست آمد که "چون دوستان همکلاسی به غیبت در هفته اول تاکید دارند" (جدول ۲). بر اساس نتایج بدست آمده این عامل حایز بالاترین امتیاز تاثیرگذاری در مقایسه با دیگر موارد پیش بینی شده بود. تجربه نگارندگان نیز حاکی از آن است که در بسیاری از موارد عدم تشکیل کلاس‌ها به دلیلی جز هماهنگی دانشجویان با یکدیگر نبوده و دقیقاً به همین دلیل، مدیران آموزشی دانشگاه‌ها باید با اتخاذ تدابیر لازم در راستای جلوگیری از چنین تبانی و رویه نادرستی برنامه ریزی کنند. البته صرف نظر از موارد پیش بینی شده در این تحقیق (جدول ۲)، بالاترین فراوانی در فهرست علل بی‌نظمی از دیدگاه کارشناسان آموزشی به‌خلاء مقررات انضباطی و یا عدم جدیت در اجرای قوانین اختصاص یافته است (جدول ۳). گفتنی است علاوه بر موارد مذکور که از سویی دانشجویان را مسبب عمده بی‌نظمی معرفی نموده و از سوی دیگر مشکل را ناشی از ضعف مقررات آموزشی و عدم برخورد قاطع با موارد تخلف می‌داند، دلایل دیگری مانند عدم حضور اساتید در کلاس‌های اول ترم، بی‌اطلاعی دانشجویان از تبعات غیبت خود و یا سابقه ذهنی دانشجویان در خصوص تعطیلی کلاس‌ها در هفته‌های اول ترم در شکل‌گیری چنین پدیده‌ای نقش دارند (جدول ۲).

در پژوهشی که توسط نبوی و صفوی با موضوع علل غیبت از کلاس و عدم توجه به درس در بین دانشجویان رشته پزشکی مقطع علوم پایه در دانشگاه آزاد اسلامی واحد پزشکی تهران انجام پذیرفت، با اهمیت‌ترین مؤلفه علل غیبت دانشجویان از کلاس، مسائل وابسته به کارکرد استاد از جمله: تسلط و قدرت بیان استاد در تدریس و برخورد گرم و صمیمی استاد با دانشجویان معرفی شد. هرچند عوامل دیگر مانند

پائین‌تری نسبت به گروهایی که در کلاس‌ها غایب نبودند، داشتند (۹)

نظر به مطالعه کبريایی و همکاران در خصوص بهره‌گیری از مهارت‌های فردی مدیریت زمان، دانشجویان از نظر بهره‌گیری از مهارت‌های فردی مدیریت زمان در حد متوسط به پایین بودند. در حیطه‌ی برنامه‌ریزی زمانی بهره‌گیری بهتر و در حیطه‌ی پایبندی به اجرای برنامه بهره‌گیری ضعیف‌تر داشتند (۱۰).

در رابطه با اقدامات انجام شده پیرامون کاستن از تعطیلی کلاس‌ها بدلیل غیبت دسته‌جمعی دانشجویان در آغاز ترم (جدول ۵) و البته دیگر غیبت‌های انجام شده از سوی آنان در طول ترم، گفتنی است که مقررات موجود تمایزی بین غیبت‌ها اعم از موجه و غیر موجه قایل نشده است در حالی که به نظر می‌رسد اقدامات در خصوص غیبت‌های موجه و غیر موجه باید از تفاوت‌هایی برخوردار باشند. به‌طوری‌که مثلاً" مقررات دربرخورد با غیبت‌های غیر موجه سختگیرانه و به دور از اغماض و در مقابل، در مورد غیبت‌های موجه متناسب با شرایط دانشجو قابل انعطاف باشد.

از جمله محدودیت‌های مقاله حاضر که باید در مطالعات آتی لحاظ گردد آن است که مطالعه باید در دانشگاه‌های بیشتری اجرا گردد، دیدگاه دانشجویان و اعضای هیات علمی نیز بررسی گردد. با توجه به نوع دروس نیز مطالعات متفاوتی طراحی گردد که در یک نگاه همه‌جانبه علل تاثیرگذار اصلی تعیین گردند.

نتیجه‌گیری:

به عقیده کارشناسان آموزشی در این تحقیق علیرغم نقش‌آفرینی علل متعدد در تعطیلی کلاس‌های آغاز هر نیمسال تحصیلی مانند عوامل منسوب به اساتید، آموزش و حتی امور

رفاهی نقش دانشجویان، اصلی‌ترین علت چنین پدیده‌ای تشخیص داده شد. بنابراین لازم است تا ضمن برنامه‌ریزی به منظور جلوگیری از چنین هماهنگی‌های نابهنجاری بین دانشجویان، تدابیر گوناگونی با توجه به ماهیت چند عاملی موضوع در دستور کار مسئولان قرار گیرد. البته پایش علل این مشکل از منظر اساتید و دانشجویان نیز می‌تواند به هر چه شفاف‌تر شدن این معضل و دستیابی به راهکارهای موثر، مفید باشد. تیم این تحقیق مطالعه‌ای موازی را نیز در این زمینه انجام داده است که نتایج آن هنوز منتشر نشده است.

به نظر می‌رسد سرمایه‌گذاری و تبلیغ بر روی مفهوم و اهمیت "زمان" به عنوان یک ارزش کلیدی در سازمان‌ها و موسسات آموزشی مانند دانشگاه می‌تواند بر از بین رفتن رفتارهای ضد ارزش مانند هماهنگی دانشجویان برای غیبت گروهی در کلاس‌ها تاثیر فراوانی داشته باشد. وظیفه اصلی در این بین بر عهده مدیران ارشد و میانی دانشگاه است که با اجرای برنامه‌هایی که نشان‌دهنده تعهد واقعی و خدشه‌ناپذیر آنها به رعایت دقیق و زمانبندی در اجرای برنامه‌هاست، این مسئله را به صورت مستقیم و غیر مستقیم به رده‌های پایین‌تر دانشگاه شامل کارشناسان و دانشجویان انتقال دهند. در سازمان‌هایی که در آن، زمان یک ارزش بنیادی محسوب می‌شود، تصمیم‌گیری و موفقیت با پیشنهاد غیبت گروهی در ابتدای ترم برای دانشجویان راحت نخواهد بود.

تشکر و قدردانی:

بدین وسیله از معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بابل جهت حمایت مالی از انجام پژوهش (به شماره ۹۴۴۱۷۱۸) و همچنین از همکاری کلیه کارشناسان آموزشی دانشگاه‌ها که اجرای پژوهش حاضر را امکان‌پذیر ساخته‌اند، قدردانی می‌گردد.

References

- 1-Fasihi Harandi T, Azizzadehforoozi M, Mohammadalizadeh S, Ghazanfari moqadam Z. *Effective Factors on Theoretical Class Attendance according to Nursing and Midwifery Students' Point of View, Kerman Razi School of Nursing and Midwifery*. Strides in Development of Medical Education. 2007; 4(2): 100-7. [Persian]
- 2- Nazari Vanani R, Naderi Z, Aein F. *Factors Affecting Classroom Participation; the Viewpoints of Students in Shahrekord University of Medical Sciences in 2013*. IJME. 2014; 14(3):189- 194. [Persian]
- 3- Azmoudeh E, Dolati M, Farzadmanesh E, Khosro Abadi AA, Hassan Rakhshani M. *Survey of Student Views about Factors Affecting Students' Attendance in Classrooms in Sabzevar University of Medical Sciences*. Strides in Development of Medical Education. 2013; 10(2): 23-30. [Persian]
- 4- Karami MY, Amanat A, Rasekh Jahromi A, Sotoodeh Jahromi A. *The evaluation of effective factors on attendance in theoretical classrooms, from the viewpoints of medical students of Jahrom's University of Medical Sciences*. Journal of Jahrom University of Medical Sciences. 2013; 10(4):7-14. [Persian]
- 5- Nabavi S, Safavi M. *Causes of Absenteeism and Lack of Attention to the Instructions among Medical Students of Islamic Azad University, Tehran Medical Branch*. Medical Science Journal of Islamic Azad University Tehran Medical Branch. 2011; 21(3): 227-232. [Persian]
- 6- Dehghani Gh, Pirir M. *An Assessment of Medical Students' Educational Status from the Viewpoint of Faculty Members at Tabriz University of Medical Sciences*. Journal of Medical Education Development. 2014; 7(14): 48-58. [Persian]
- 7- Demari B. *Survey Of Influence Factors On Participation Or Not Participation In Medical School Classes of Tehran university Of Medical Science*. Teb va Tazkiyeh. 2001; 10(1): 36-40. [Persian]
- 8- Dehghani M, Nakhaee N. *Faculty evaluation by students: a review of criticisms*. Strides in Development of Medical Education 2013; 9(2): 102-109. [Persian]
- 9- Ghavam M, Poormalek F, Imani V. *Effects of dentistry students' employment on their academic success 2003-2004*. The Journal of Islamic Dental Association of Iran. 2005; 17(1): 104-12. [Persian]
- 10- kebriaei A, sabahi bidgoli M, saeedi A. *Utilizing personal time management skills and its relationship with satisfaction of time among students of zahedan University of Medical Sciences*. J Med Edu Dev. 2013; 6 (12) :79-88. [Persian]

Reasons for irregularities in classes at the beginning of each semester

**Mousavie Anijdan S.H.(PhD)¹, Tirgar A(PhD)^{*2}, Pouyakian M(PhD)³, Javanshir KH(PhD)⁴,
Alimohammadi I.(PhD)⁵, Jahanian I.(MD)⁶, Parvaneh M.(MSc)⁷**

¹Assistant professor, Faculty of Allied Medicine, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

²Associate Professor, Social Determinate of Health Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran..

³Assistant professor, Department of Occupational Health Engineering, School of Public Health, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

⁴Associate Professor, Mobility Impairment Research Center, Physiotherapy Department, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

⁵Associate Professor, Department of Occupational Health Engineering, School of Public Health, Iran University of Medical Sciences. Tehran, Iran.

⁶Faculty Member, Department of Medical Education, Education Development Center, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

⁷PhD Student of Educational Administration, M.Sc. of Medical Education, Education Development Center, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

Received: 27 Feb 2017

Accepted: 20 Dec 2017

Abstract

Introduction: Irregularity or delay in the beginning of classes at each semester, due to absence of students and/or professors, is a common problem in most Iranian universities. This study aimed to investigate the reason for irregularities at the beginning of each semester according to the viewpoints of educational experts.

Method: This cross-sectional study was carried out at three universities of medical sciences namely; Babol University of Medical Sciences, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, and Iran University of Medical Sciences in the first academic semester of 2015-2016. This study investigated the viewpoints of educational experts working in four schools of medicine, dentistry, paramedicine, and public health using a researcher-made instrument. The instrument's face validity was surveyed and confirmed by six faculty members and its reliability was tested by test-retest method ($r=0.82$). Descriptive statistics were used for data analysis.

Results: According to a forty-two member panel of educational experts' opinions, the main reasons for academic irregularities at the beginning of each semester is students' absence followed by weak disciplinary rules, lack of implementation of regulations, teachers' reluctance to hold classes on time, as well as not completing roll calls and not passing them to the registrar's office.

Conclusion: From the educational experts' point of view, the factors related to students and teachers have greater effect on the recession of classes at the beginning of each academic semester. Therefore, a better planning for semesters and more control by authorities are required.

Key words: Causes, Irregularity, Educational experts, Classroom attendance, semester, University.

This paper should be cited as:

Mousavie Anijdan S.H, Tirgar A, Pouyakian M, Javanshir KH, Alimohammadi I, Jahanian I, Parvaneh M.

Educational. experts' viewpoints about irregularities in classes in the beginning of each semester. J Med Edu Dev; .12(3): 185-94

*** Corresponding Author: Tel: 011- 32190560 , Email: a.tirgar@mubabol.ac.ir**